

Impressum

Izložba

Organizator izložbe:

Veleposlanstvo Republike Litve
Grad Zadar
Narodni muzej Litva
Narodni muzej Zadar

Stručna koncepcija:

Miglė Lebednykaitė i Elvyda Lazauskaitė

Kustosica izložbe i likovni postav:

Ivana Dražić

Tehnička realizacija:

Ivo Mrkić
Milan Marinković

Katalog

Izdavač:

Narodni muzej Zadar

Za izdavača:

Renata Peroš

Prijevod:

Ivana Dražić

Urednica teksta:

Ivana Dražić

Fotografije:

Nacionalni muzej Litve

Grafičko oblikovanje i priprema:

FG Grafika d.o.o., Zadar

Tisak:

FG Grafika d.o.o., Zadar

Naklada:

150 primjeraka

IZLOŽBA

LITVA RADOSTI I TUGE: Tradicijska i umijeće izrada križeva

GRADSKA LOŽA
NARODNI TRG
ZADAR

28.2.-19.3.2022.

VELEPOSANSTVO
REPUBLIKE LITVE

National
Museum of
Lithuania

Litva radosti i tuge: tradicija i umijeće izrade križeva

Svaka država i svaka nacija stvara vrijednost koja najbolje odražava jedinstvenost zemlje, njezine ljude i običaje. Litva je od davnina bila poznata po svojoj tradiciji izrade križeva koja je upisana kao kulturna i povijesna tradicija od posebnog značaja na UNESCO-ov popis remek-djela nematerijalne kulturne baštine 2001. godine.

Tradicija izrade križeva u Litvi nastaje zajedno s pojavom kršćanstva. Kada je Litva prihvatila križ kao simbol svoje vjere, dobila je i naziv ZEMLJA KRIŽEVA jer je broj križeva bio toliko velik da ih je zapravo jedan od drugog dijelilo samo nekoliko desetaka metara. Križevima su se označavala polja, rubovi puteva, raskršća i vodena tijela. Nije bilo niti jednog sela ili gradskog trga bez križa. Štoviše, svaki križ ima svoju posebnu svrhu i značenje.

Tradicija izrade križeva iznjedrila je samouke umjetnike: *izrađivači križeva* koji su svojim talentom i majstorstvom obogatili tradiciju izrade križeva s novim oblicima križa; *bogorezbari* čije su skulpture svetaca jasno pokazivale značenje i svrhu spomenika; te *umjetnici kovači* čiji su kovani križni vrhovi isticali sakralnost križeva, njihovu posebnu namjenu i značenje.

Izrađivači križeva su ukrašavali jedno-, dvo- ili trokrake križeve cvjetnim i nebeskim motivima pretvarajući ih u razgranate konstrukcije. Središte križa – gdje se križne šipke presijecaju – mjesto je gdje je postavljena skulptura Raspela; stoga su se izrađivači križeva trudili istaknuti ga raznim ukrasnim elementima. Primjerice, kako bi zaštitili skulpture od nepovoljnih vremenskih uvjeta, majstori su ih prekrili malim potpornim krovovima, stvarajući tako novi tip križa – *natkriveni stup*; ili su napravili malu “kućicu” za sveca i postavili je na veliki kamen ili stavili u drvo. Na taj način nastaju svetišta uz puteve. Dok su podizanjem svetišta uz puteve na stup, izrađivači križeva stvorili još jednu vrstu križa – *kapelicu na stupu*.

Tradicija izrade križeva doživjela je uništavanje i neprijateljstvo u Litvi, ali ipak nikada nije prestala; tijekom godina zabrana križevi su podizani na manje vidljivim mjestima, noću.

Radovi narodnih umjetnika

Kada je Litva 1990. ponovno stekla neovisnost, započela je nova faza izrade križeva; *izrađivači križeva* angažirano izrađuju nove i obnavljaju stare oštećene križeve, a *bogorezbari* izrađuju skulpture svetaca.

Baš kao i osnivači tradicije izrade križeva prije nekoliko stotina godina, oni su različite dobi, nikada nisu studirali rezbarstvo, a njihova se kreativnost oslanja samo na urođenu potrebu za ljepotom i vjerom. Nastavljajući tradiciju, izrađuju i svece koje su štovali njihovi preci, ali traže i svoje načine da izraze svoj svjetonazor i smisao za ljepotu. Neki se okreću tradicionalnoj skulpturi u okruglom i emocionalno iskrenom naivnom prikazu, drugi preferiraju monumentalno rezbarenje od punog debla, dok se jedan dio pak odlučuje za rad s kiparskim skupinama. Zahvaljujući njima, izrada križeva u Litvi dobiva nove oblike, razvijenije zaplete i kompozicije.

Prezentacija izrade križeva predstavlja posebnu ispovijed litavanskog naroda. Upravo su u ovu granu umjetnosti Litvanci stavili više duhovne i kreativne moći nego u bilo koju drugu sferu. Želimo da posjetitelji ove izložbe osjete da su ovdje, u ovom kutku zemlje zvanom LITVA, ljudi oduvijek puno radili, bavili se kreativnim aktivnostima i nikada nisu prestali tražiti dobrotu i ljepotu. Hvala vam na interesu za Litvu.

